

KLAGANDE

Ombud: Ingvald Greek

MOTPART

Försäkringskassan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 30 oktober 2018
i mål nr 4728-17, se bilaga A

SAKEN

Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten upphäver underinstansernas avgöranden och bestämmer att [REDACTED] har rätt till assistansersättning från och med den 1 september 2016.

Målet visas åter till Försäkringskassan för prövning av i vilken omfattning insatsen ska lämnas.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas sökt assistans och anför följande.

Man har inte beaktat den information som finns från kompetenta personer, utan godtyckligt plockat citat som kan misstolkas om man vill. Han går i en grundskola, inriktning träningskola, där gruppen består av fem elever

och fyra personal och där personalen har stor ingående kunskap om honom. Intyg från bl.a. skolan har inte beaktats.

Försäkringskassan har gjort en för stor inskränkning i det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper, dels vad gäller beteendets och tillsynens art, dels vad gäller kravet på att det ska finnas en koppling mellan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper och de övriga grundläggande behoven.

Hans kommunikation kräver ingående kunskaper om honom som person och därmed hans sätt att kommunicera, såväl vad gäller förmedlingen som tolkningen och bearbetningen av det som sägs.

Vidare finns även intyg som styrker hans impulsivitet, utåtagerande beteende och behovet av aktiv tillsyn av övervakande karaktär.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Bakgrund och frågan i målet

Frågan i målet är om [REDACTED] har rätt till assistansersättning från och med den 1 september 2016. För att så ska vara fallet krävs att hans hjälpbehov avseende de grundläggande behoven uppgår till mer än 20 timmar per vecka.

Försäkringskassan har godtagit totalt 10 timmar och 41 minuter för de grundläggande behoven personlig hygien och av- och påklädning, men ingen tid för kommunikation eller annan hjälp som kräver ingående kunskaper om den funktionshindrade (så kallad aktiv tillsyn).

Kommunikation

Överläkaren [REDACTED] uppger i intyg år 2016 bland annat följande. [REDACTED] har stora kommunikationssvårigheter. Han har inget språk men kommunicerar med visst bildstöd.

Psykologen [REDACTED] uppger i intyg år 2016 bland annat följande. [REDACTED] använder inget talat språk i dialog. Hans förmåga att be om hjälp i konkreta situationer innebär att han använder PECS, när det är i situationer där han har bilder, annars använder han ljud eller kroppsspråk då han hämtar vuxna. [REDACTED] ickeverbala kommunikation består i att han iakttar, skrattar, gråter, skriker och låter på olika sätt i olika situationer. Hans språkanvändning är idag begränsad vilket även leder till begränsningar i kommunikation och förståelse för sociala sammanhang. Hans kommunikation med andra är förknippat med här och nu. Han förstår förenklat tal och kommunikativa gester.

Överläkaren [REDACTED] anför bland annat följande i intyg år 2019. [REDACTED] talar inte. Han utstöter skrik eller läten. Hon kunde inte alls kommunicera med honom. Han kunde inte förstå varför han var där, han såg arg och irriterad ut.

Kammarrätten bedömer att utredningen visar att [REDACTED] har stora svårigheter att kommunicera med andra. Även om han i vissa situationer klarar att använda bilder framgår det att han till stora delar kommunicerar med olika ljud och kroppsspråk. Det torde därmed krävas kunskaper om både hans funktionsnedsättning, hans kommunikationssätt och om honom själv för att kunna hjälpa honom att kommunicera. Hjälpen som han behöver i fråga om kommunikationen är därmed ett grundläggande behov (jfr HFD 2018 ref. 44 och RÅ 2010 ref. 17) som ska beaktas vid bedömningen av hans rätt till assistansersättning.

För ett barn i [REDACTED] ålder har föräldrar ett ansvar att hjälpa sina barn att kommunicera vid till exempel läkarbesök. Däremot klarar barn i den åldern normalt att kommunicera med andra barn, grannar och andra personer utanför familj och skola. Tid för detta hjälpbehov ska godtas som ett grundläggande behov.

Aktiv tillsyn

Av rättsfallet HFD 2015 ref. 46 framgår att rätt till personlig assistans som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade har ansetts förutsätta att personen har en psykisk funktionsnedsättning.

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] har en utvecklingsstörning och autism, samt att hans hjälpbehov hänger ihop med dessa diagnoser. Han har således en sådan psykisk funktionsnedsättning som krävs för att han ska kunna ha rätt till assistansersättning baserat på ett hjälpbehov som förutsätter ingående kunskaper om honom.

Överläkaren [REDACTED] uppger i intyg år 2014 bland annat följande. [REDACTED] är mycket aktiv och snabb. Han är helt utan omdöme och lär sig inte av sina misstag. Precis som ett mycket litet barn tycker han om att sätta på plattorna till spisen, riva ut saker och springa iväg. Till skillnad från ett litet barn klättrar han nu över den grind man satt upp till köket. Han kan klättra upp på saker. Han kan även klättra över staketet man har utomhus och ta sig ut på gatan. Han är mycket snabb och kan springa iväg. Han lyssnar inte och stannar inte om man ropar på honom. Det behöver hela tiden vara någon som passar honom eftersom han hela tiden hittar på farliga saker. När han träffat [REDACTED] på mottagningen får man egentligen inte någon kontakt med honom. När man försöker undersöka honom medverkar han inte. Han går oroligt från en sak till en annan då han lätt blir distraherad.

[REDACTED] uppger i sitt intyg år 2016 bland annat följande. [REDACTED] har ingen uppfattning om sakers farlighet och då han är mycket

spontan och uppfinningsrik kan han inte lämnas utan tillsyn för då händer det alltid obetänksamma saker. Man har därför alltid ytterdörren låst och man har ett högt staket kring huset. ■■■■■ är tydligt trafikfarlig då han dessutom är bilintresserad och han skulle lätt kunna springa iväg utan att notera omvärlden. ■■■■■ är mycket rutinbunden. Avvikelse från detta leder till utbrott som nu börjar få en självdestruktiv karaktär. Han klättrar högt upp och kastar sig handlost i golvet och slår huvudet i golvet. Den sista tiden har han även riktat aggressioner mot andra i familjen. Han har även börjat kasta saker på elever i skolan. Han kan reagera på detta vis när han blir störd av mycket ljud och intryck. Det är också svårigheter att avbryta aktiviteter för ■■■■■ och då kan också dessa utbrott komma. Han har stora svårigheter att vänta på aktiviteter och har svårt att ta ett nekande svar. För att kanalisera ■■■■■ motoriska oro tar man långa promenader som också är väldigt rutinbundna.

■■■■■ uppger i sitt intyg år 2019 bland annat följande. Under de 30 minuter som konsultationen varade försvann ■■■■■ 5-10 gånger från rummet. Pappan fick springa efter honom. ■■■■■ är extremt motoriskt orolig. Han kan endast sitta ner i några sekunder. Han vankar hela tiden oroligt omkring och fingrar på allt. Han kan inte fånga hans uppmärksamhet. Han är extremt okoncentrerad. I träningsskolan har han en lärare för sig själv hela tiden. Han smiter annars iväg. Han är totalt ovetande om faror. Man går inte längre ifrån honom än 50 cm. Han kan plötsligt kasta sig med huvudet före i golvet, mot möbler eller hårda föremål. Han är våldsam mot andra. Han slåss. Han har till exempel knäckt näsan på sin mamma och gett henne en fläskläpp. Han har sparkat henne så att blåmärken uppstår. Han slår även lärare och andra elever om han kommer åt. Han sparkar gärna på hunden som är till för att spåra honom om han försvinner.

Av de redovisade uppgifterna framgår att ■■■■■ sedan länge har ett kontinuerligt behov av tillsyn av en person som måste befinna sig nära honom. Det finns annars en överhängande risk för ett våldsamt och

utåtagerande beteende. Dessa uppgifter får stöd även av annan utredning i målet, och även om uppgifterna till stora delar är lämnade av föräldrarna framstår de sammantaget som trovärdiga. Tillsynen är av övervakande karaktär. Med hänsyn till detta, till [REDACTED] psykiska funktionsnedsättning och till hans svårigheter att kommunicera får det anses krävas ingående kunskaper om honom för att kunna tillgodose detta behov. Något föräldraansvar finns inte i hans ålder för den typ av tillsyn som han behöver. Behovet ska således beaktas i sin helhet vid bedömningen av hans rätt till assistansersättning.

Slutsatser

Kammarrätten bedömer att [REDACTED] hjälpbehov avseende kommunikation och aktiv tillsyn tillsammans med övriga godtagna hjälpbehov med god marginal överstiger 20 timmar per vecka. Han har därmed rätt till assistansersättning från och med den 1 september 2016. Det är Försäkringskassans ansvar att närmare bestämma omfattningen av insatsen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Birgitta Henriksson

Ann-Charlotte Borlid
referent

Paulina Nilsson

/Jennie Wenneberg

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I KARLSTAD**

DOM
2018-10-30
Meddelad i Karlstad

Mål nr
4728-17

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Ingvald Greek
Bryggaregatan 4 Lgh 1001
682 30 Filipstad

MOTPART

Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Göteborg
405 12 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans beslut den 9 augusti 2017

SAKEN

Assistansersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

BAKGRUND

Försäkringskassan beslutade den 22 december 2016 att [REDACTED] inte får assistansersättning. Anledningen var att Försäkringskassan bedömde att hjälpbehovet för de grundläggande behoven var 10 timmar och 41 minuter per vecka, dvs. mindre än 20 timmar per vecka. Genom omprövningsbeslut från den 9 augusti 2017 ändrade Försäkringskassan inte beslutet.

PARTERNAS INSTÄLLNING

Vad [REDACTED] anför

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas assistansersättning all vaken tid och inget avdrag för föräldraansvar ska göras under den vakna tiden. Han anför i huvudsak följande.

Försäkringskassan inte beaktat hans aktiva hjälpbehov, han anser heller inte att man följt gällande praxis avseende behovet av ingående kunskap och aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Att man ibland kan ta av sina kläder men saknar förståelse över när och hur detta ska ske innebär att detta behov kan ske när som helst och var som helst. Behovet kan inte verkställs på ett adekvat sätt. Han kräver någon som känner honom väl samt vet hur man läser av honom och därefter kan bemöta honom på ett fungerande sätt. Detta är ingen kunskap som man kan läsa sig till, utan det krävs att man vistas kring honom länge för att få den kunskapen.

Rörande behovet kommunikation, så krävs det ingående kunskap om honom som person samt hans sätt att kommunicera. Hans behov av att bli tolkad samt kunna ta emot information från omgivningen ställer höga krav av den som arbetar med honom att den kan göra allt tydligt och begripligt för honom för att minska utbrottens dignitet.

Han är även rymningsbenägen och har ett utåtagerande beteende som sker konstant under dagen vilket gör att han kräver aktiv tillsyn av övervakande karaktär för att på så sätt förhindra att allvarliga risker uppstår. Utbrotten, som är lättväckta, oförutsägbara och allvarliga samt självdestruktiva, uppgår till ett tjugotal per dygn. Sammantaget kräver han motiverings- och kvalificeringsinsatser av kvalificerad karaktär. Enligt pedagogansvarig på hans skola går han i en grundsärskola, inriktning träningskola, där gruppen består av fem elever och fyra personal och där personalen har stor ingående personlig kunskap om honom.

Vad Försäkringskassan anför

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande.

Det framgår att skolpersonalen klarar av att hantera [REDACTED] när han är självdestruktiv och att de även har förmåga att träna honom i kommunikation. Det är därför en rimlig bedömning att det räcker att ha kunskap om hans funktionsnedsättning för att kunna hjälpa honom. Det har inte framkommit att [REDACTED] rent faktiskt har skadat sig själv när han befunnit sig i skolan.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämplig rätt

För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa

funktionshindrade, LSS (51 kap. 3 § socialförsäkringsbalken [2010:110], SFB).

Med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats för andra personliga behov, om de inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2015 ref. 46 prövat frågan om personlig assistans vid annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade och uttalat bl.a. följande. Personlig assistans handlar om hjälp med högst basala behov och det ska vara fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär. Vad som åsyftas är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket känsliga för den personliga integriteten. Tillägget ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Förvaltningsrättens bedömning

██████████ omfattas av personkretsen i LSS och kan därför ha rätt till assistansersättning. Frågan i målet är om hans behov av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Försäkringskassan har kommit fram till att ██████████ behov av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till 10 timmar och 41 minuter per vecka.

Förvaltningsrätten ifrågasätter inte att [REDACTED] har en funktionsnedsättning som innebär att han har ett hjälpbehov med de grundläggande behoven vad avser på- och avklädning samt personlig hygien vilket även utredningen i målet ger stöd för. Den huvudsakliga grunden för överklagandet är att [REDACTED] anser sig ha behov av ständig tillsyn eftersom han är rymningsbenägen, får utbrott och har ett utåtagerande beteende.

Enligt förvaltningsrättens bedömning ger utredningen inte stöd för att den tillsyn som [REDACTED] behöver med anledning av hans rymningsbenägenhet och beteende kräver särskild kännedom om honom, utöver en allmän kännedom om sjukdomen. Även om han har en utvecklingsstörning har hans hjälpbehov inte en sådan koppling till en psykisk funktionsnedsättning att han är berättigad till assistansersättning avseende annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom. Den tillsyn och hjälp som han behöver kan därför inte anses vara tillsyn av övervakande karaktär och utgör då inte heller ett grundläggande behov vid bedömningen av rätt till personlig assistans. Tillsynen anses inte utgöra det femte grundläggande behovet eftersom det enligt praxis uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder (jfr HFD 2015 ref. 46). Det framgår inte hur frekvent, våldsamt eller oförutsägbart hans beteende är att det kan ses som aktiv tillsyn av övervakande karaktär. [REDACTED] har inte genom intyg eller medicinska underlag styrkt att han är i behov av ständig tillsyn och vad skolpersonal har anfört är inte heller tillräckligt.

Sammantaget, och mot bakgrund av det anförda, anser förvaltningsrätten att [REDACTED] inte har gjort sannolikt att hans grundläggande behov uppgår till mer än 20 timmar räknat per vecka, vilken omfattning är en förutsättning för att ha rätt till assistansersättning. Försäkringskassan har därmed haft fog för sitt beslut. Vad [REDACTED] har anfört i övrigt föranleder ingen annan bedömning. Överklagandet ska därmed avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (FR-12).

Hans-Erik Jonasson

F.d. lagman

I avgörandet har även tre nämndemän deltagit. Målet har föredragits av
Emma Koskelainen.

Hur man överklagar

FR-12

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 2 månader

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Hur räknar vi ut tiden?

Oftast är sista dagen för överklagande exakt 2 månader från det datum som tiden börjar räknas.

Exempel: Du fick del av beslutet den 21 december - tiden går ut den 21 februari.

Om samma datum inte finns i slutmånaden går tiden i stället ut på slutmånadens sista dag.

Exempel: Du fick del av beslutet den 31 december - tiden går ut den 28 februari.

Om sista dagen för överklagande är en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.